

tisku, od r. 1890 vytvářejí pangermanistický nacionální mysticismus, jehož dědicem je i dnešní nacionalismus Třetí říše.

Tak nacházíme znaky německého ducha i v německém národním citu: je to umělý produkt, vnucený intelektuály poslušné masse, systematicky zveličovaný, mystický, spojený se zbožněním instinktivních sil, jako rasy a jazyka. Spočívá na citové ideji dynamismu, která nahrazuje rozumovou ideu práva.

Z této německé mentality prýští podle Reynauda i nedorozumění mezi Francouzi a Němci. Na francouzské straně jsou idealistické zásady, prováděné v životě, kosmopolitické mírové snahy, na německé straně je nacionální egoismus, „realismus“, nevybíravý v prostředcích. Francie, jako starý, racionalistický národ klasické kultury, nedbá rasových rozdílů a podvědomých sil, které vedou státy, a věří, že rozum může řídit vztahy národů právě tak jako jednotlivců. Německo, jako národ mladý a instinktivní, uplatňuje egoistické zákony života a požadavky rasové individuality.

Odpovídaje Sieburgovi říká Reynaud asi toto: Francouzský duch, ovládaný hlavně racionalismem, snažil se vždy vytvářet sociální pořádek, styl, obecné formy myšlenky a činnosti; duch německý, více poslušný volání „přírody“ v člověku i ve vesmíru, snažil se odpoutat mravního jednotlivce od jeho sociálního prostředí a zaručit mu vnitřní svobodný rozvoj jeho vlastností, často neslučitelných s obecnými lidskými normami. Při tom se Němec spokojoval vnitřní svobodou (myšlení atd.) a nebojoval na př. za svobody občanské. Německý duch vytvářel zřídka „formy“, nýbrž pracoval v rámci civilisace, který přejímal hotový od jiných. Dospěl v něm často ke geniálním výtvorům. Ale zmizeli-li tyto „formy“, v čem se bude genius vyvíjet? Neboť civilisace není než souhrn těchto forem a stylů, ukládaných rozumem vši lidské činnosti, v řádu individuálním i společenském, ve světě myšlenky, umění i politiky. Je to výchova k lidskosti a v moderním světě ji prováděla hlavně Francie. Vytýká-li jí Sieburg, že příliš lpí na těchto formách a snad je i vnucuje jiným, je to pravda. Ale lpí na nich ne proto, že jsou jejím dílem, nýbrž že je pokládá za rozumné a nutné. Jsou pojmy, o kterých se nediskutuje, jež jsou definitivní. Jsou to pojmy práva, snášenlivosti, politické svobody, logického pořádku, vkusu, zdvořilosti. Obsah těchto forem se může měnit, ale ony samy musí zůstat základem skutečně lidského života individuálního i společenského. Tyto základy jsou rozumové, kdežto integrální návrat k „přírodě“ je barbarství. Prýští z něho zvrácené pojmy: síla nastupuje na místo práva, rasa na místo lidskosti.

V mravním světě představují Francouzi a Němci dvě tendence: na jedné straně tendence statická: snaha o lidskost a udržení velkých tradic odkázaných antikou a křesťanstvím, na druhé straně dynamické, mocné a temné zbožnění hlubokých životních potřeb, které se nezastavuje a vyvolává stále nové city, jež se mají přetvořit ve skutečnost. Mezi těmito dvěma tendencemi je možná spolupráce. Je nutné, aby individuální snaha obnovila čas od času světový názor. Musí se to však díť v oněch ocelových „formách“, které jsou vyzkoušeny a mimo něž je jen chaos, svévůle a barbarství.

DR. LADISLAV PATOČKA:

STYK VLÁDY S TISKEM.

Styk vlády s tiskem teprve v poválečných dobách nabyl dnešní mnohotvarosti a vrostl ve svém významu tolik, že může býti předmětem speciálního studia. Vždyť nejde jen o vlastní tisk vládní, který obvykle je dosti hubeného vlivu na veřejné mínění,

nebo o tisk, který je se strany vládní materiálně podporován — což je opět jinou kapitolou tiskové politiky — jako spíše o styk s tiskem vůbec v nejširším významu slova, pokud vztahuje se pouze na noviny, a o funkci, která tisku připadá jako prostředníku mezi vládou a politickou veřejností. Tím se nám schéma poměrně zúžilo (nepřihlížíme-li k písemně přímo dodávaným tiskovým communiqués) na konference s tiskem a individuální interviewy. Jiných forem prozatím dosud tento styk nevykazuje.

Konference s tiskem, který v tomto případě je nám synonymem pro noviny, jsou z nejdůležitějších instrumentů oficiální i soukromé tiskové politiky. Obvykle jimi získávají obě strany; poskytují jednak velmi vítanou příležitost vyložiti veřejnosti oficiální názor na určitou věc nebo problém a pro tisk zase jsou velmi významným pramenem informačním. Zástupci tisku dostávají se tu v přímý kontakt s nositeli nejvyšší státní moci, jsou jimi informováni o postupu politických prací, o řešení jednotlivých problémů a mají možnost obracet se na ně speciálními dotazy. Je sice pravda, že stálý styk s tiskem obstarávají tu oficiální, jindy aspoň polooficiální tiskové kanceláře, které umožňují, aby vláda zásobovala tisk zprávami, které se kryjí se zájmy státními. V mnohých případech ukázaly se však i oficiální kanceláře nedostatečnými; zejména tehdy, když šlo o významný projev některého člena vlády k veřejnosti, nebo o objasnění celkové situace v politice vnitřní či zahraniční. Projev by jistě ve zprávách tiskových kanceláří nezapadl, byl-li však přímo přednesen pozvaným žurnalistům, působil mnohem bezprostředněji a také účinek jeho na veřejnost se pochopitelně zvětšil.

Styk mezi tiskem a vládními kruhy, či spíše jednotlivými ministry, je data velmi dávného. Žurnalisté vyhledávali jej z důvodů informačních, členové vlády pak v těch případech, kdy chtěli, aby veřejnost byla informována způsobem, který by sledovanému účelu nejlépe odpovídal. Cena těchto styků stoupala s rostoucím vlivem novin a dnes tyto konference jsou nezbytným článkem tiskové politiky. Během doby nabyl původně příležitostný a slavnostní kontakt se zástupci tisku jisté pravidelnosti a ta se zejména v demokraciích vžila tak, že na př. ve Francii, Velké Britanii nebo Spojených Státech můžeme mluvit přímo o úzké spolupráci mezi tiskem a státní správou. Moderním diktaturám pomáhal tisk na cestě k moci, za revolucí bojoval v nejpřednější linii a tvořil takřka vždy avantgardu každé politické akce. Jako instrument státní propagandy má dodnes neobmezené možnosti, nelze však zapírat, že vyrůstá mu vážná konkurence v rozhlasu, který umožňuje nejvyšším orgánům státní správy styk s nejširší veřejností přímo. Přece však konference s tiskem nepozbudou tím své přitažlivosti; psané slovo je trvalejší, byť ne tak sugestivní a veřejnosti přináší současně i jaksi viditelnou záruku. Příslib, který dá ministerský předseda veřejnosti prostřednictvím rozhlasu, je přece jen jiného druhu, než když je dán prostřednictvím veškerého tisku; v prvním případě může býti přeslechnut, může býti nedosti srozumitelný, ujde těm, kteří neměli příležitost poslechnouti jej přímo a odkázání jsou tu na zprávy a pak i dobrý sluch těch, kteří je dodatečně informují.

Administrativním orgánem oficiální tiskové politiky jsou ve většině států speciální oddělení, t. zv. tiskové odbory, jimž připadá péče o organisování konferencí s tiskem. V rámci určitého programu musí se řídit na jedné straně postupem vládních nebo parlamentních prací, na druhé potřebami tisku, pro něž projevy členů vlády znamenají oživení. Tiskové odbory vedou stálou evidenci konferencí s tiskem, zaznamenávají protokol porad, který je pak autentickým po stránce obsahové v případě nedorozumění nebo sporů. Bylo by možno předpokládati, že tiskové odbory budou výhradními pro-

středníky mezi tiskem a nejvyšší správou státu, ale vlivem demokracií západních zdomácněl i u nás zvyk, že zásadně se nebrání jednotlivým žurnalistům, aby vyhledávali přímý styk s členy vlády, kdykoliv shledají toho příčinu. Přece však i v takovém případě měl by jim případ býti hlášen s obsahem vedené rozmluvy, byť třeba jen za účelem evidenčním. Ve Francii, kde v každé ministerské předsíni možno setkati se i s několika zástupci tisku, plnění takové evidence je takřka nemožné, přes to že i v tom případě bylo by užitečné; jsou případy dementování oficiálních projevů, jichž následky mohou býti vážné. Evidence tiskových odborů stanovila by aspoň bezpečně, na čí straně je chyba. U nás styk žurnalistů s členy vlády nemá té volnosti, jako na západě, ministři snad až přeceňují váhu svých informací a proto evidence styků s tiskem je tím podstatně ulehčena. Většinou však překážkou ve vedení rejstříku informativních styků je mimooficiální styk členů vlády s žurnalisty vlastní politické strany a ten za dnešní praxe uniká jakékoliv kontrole; informování tisku vlastní strany o postupu vládních prací je z povinností, jež přejímá člen kabinetu v okamžiku, kdy je vedením strany do vlády delegován. Informace ty byly převahou anonymní, zodpovědnost přejímala za ně úplně redakce listu, ačkoliv provenience zpráv byla někdy přespříliš patrna. Zpravodajská pohotovost a rozsah styků s tiskem strany řídily se temperamentem titulára a odtud byly patrný podstatné rozdíly, které se za různých dob v politické informovanosti listu jevily. Jsou ovšem i státy, které vážou členy vlády i ve styku s orgány jeho politické strany a jistý náběh k tomu je i u nás, přistupuje-li k tomu i kolektivní zdrženlivost vlády vůči tisku, vzniká tím před veřejností nebezpečí, že tisku vládních stran bude podkládána rozsáhlejší informativnost a v obvyklém politickém reliefu bude hned spatřována inspirace zpráv. Tiskový odbor musí bdíti nad tím, aby noviny po stránce politických informací nebyly odkázány na své dohady, nýbrž aby vždy měly po ruce s dostatek materiálu odpovídajícího skutečnosti. Nejširší veřejnost má velmi málo příležitosti oceňovati u listu kvalitu politického zpravodajství, tím spíše však musí nad ní bdíti kruhy, jimž přináležejí dirigování tiskové politiky.

Jakmile informativní rešerše tisku překročily mez danou předem časově i obsahově, bylo nutno vytvořiti orgán, který by dovedl nahraditi intimnost dřívějších individuálních styků a přece zase vyhovoval kolektivní potřebě, která se rozmachem tisku objevila. Tímto orgánem jsou tiskové konference. Dle povahy informací dělíme je na konference domácího tisku o situaci vnitropolitické, zahraničně politické a hospodářsky politické a na konference se zpravodaji cizími. Vnitropolitické konference řídí u nás Tiskový odbor presidia ministerské rady, zahraničně politické zpravodajský odbor (III) ministerstva zahraničních věcí, hospodářsky politické národohospodářská sekce (IV) téhož resortu. Kde není provedena diferenciacie tiskové služby, prostředkuje všechny konference jediný tiskový odbor ministerstva zahraničí, jehož přednosta je přidělen obvykle předsedovi vlády. Konečně je to věc vlastně formální, kdo konference organizuje a stará se o postačitelý styk s tiskem. Původně všechny konference tohoto druhu byly příležitostné, pak se však mnohé přeměnily vlivem opětovných styků na schůzky pravidelné, což oběma stranám asi stejnoměrně ulehčovalo situaci; materiál pro schůzky připravován systematicky a záleželo jen na váze politické situace, kdo do konference byl delegován. V poklidných dobách plynulých vládních a parlamentních prací obstaral konferenci přednosta tiskového odboru, když dříve o programu se dohodl s předsedou vlády; i jeho prohlášení v této funkci byla považována za zavazující celou vládu, poněvadž jejím jménem byla vykonána. Při významnějších událostech vnitropolitických

obvyklá je vždy přítomnost toho člena vlády, jehož resortu se mimořádná věc týká, případně i předsedy vlády. Při výkladech rozpočtových vešlo všude ve zvyk, že vedeny jsou ministerským předsedou, jakožto především zodpovědným. V nepřítomnosti ministra, právě tak jako při jednání parlamentním, zastupuje ho vedoucí úředník, ale ovšem musí k tomuto úkolu býti zvláště zplnomocněn. Obvykle provází také ministra na konferenci s tiskem, jakož je zvykem přibírat i některé referenty, jednak proto, aby v debatě nebo při dotazech vypomáhali, jednak proto, aby s metodami a praxí tiskových konferencí důvěrně se obeznámili. Konference s cizími státníky a politiky, zejména pak s aktivními členy cizích kabinetů obstarává výhradně tiskový odbor ministerstva zahraničních věcí.

Orgány pověřené aranžováním tiskových konferencí vedou v evidenci veškerý tisk v úvahu přicházející; pravidelné konference nejsou zvláště svolávány, za to však všechny mimořádné, na něž tiskový odbor zve jménem příslušného ministra, nebo jménem resortu, je-li ministr sám zastupován. Ve Velké Británii během doby zvykli si zváti na konference zástupce všech denních listů a stáli zástupci byli u tiskového odboru pro konference a styk s členy vlády nebo representanty resortu jaksi akreditováni. Význam konferencí vyžaduje, aby takovým stálým zástupcem byl žurnalista zodpovědný za příslušnou část listu; při konferencích vnitropolitických většinou vedoucí redaktor nebo aspoň redaktor odpovídající za věci vnitropolitické, při zahraničně politických t. zv. diplomatický redaktor a při hospodářských šéf rubriky hospodářské. Evidence je tiskovým odborům umožněna tím, že někde v cizině (Paříži, Londýně, Římě, Berlíně a j. j.) jsou zavedeny žurnalistické listiny, na nichž uvedeni všichni zodpovědní redaktori jednotlivých rubrik. Pochopitelně je věcí taktu každého listu, aby příslušnému tiskovému odboru oznámil každou změnu v zastupování redakce ještě dříve, než k ní fakticky dojde. Osobní kvality zástupce listu musí býti mimo jakoukoliv pochybu, poněvadž na konferencích sdělovány jsou také informace důvěrné, vyloučené z publikace a určené jen k tomu, aby tisku umožnily správný názor na určitý problém. Tiskový odbor má míti možnost vznést námitky proti výběru, který by neodpovídal důvěře, s níž funkce tak úzce je vázána; v případě, že by vedení listu námitky nerespektovalo, může pozvání redakce ke konferenci býti odvoláno a rovněž z pravidelných konferencí může dotyčný list býti vyloučen. Vedení listu má zase míti možnost námitky vyvrátiti, protestovati proti revokaci pozvání nebo proti svému vyloučení z konferencí a v případě, že by byla marná a námitky o sobě nicotné nebo neudržitelné, má možnost odvolati se k vedoucí žurnalistické organizaci, která po svém posouzení případu, buď listu odvolání vrátí nebo intervenuje u tiskového odboru nebo u předsednictva vlády. Obvykle už dříve dojde k určité dohodě, tak že případy, kdy žurnalistická organizace sáhla k poslednímu obrannému prostředku, totiž k závaznému zákazu účasti všech členů na konferencích, jsou nanejvýš řídké.

Dle běžné praxe jsou ke konferencím zvány pouze denní listy a tiskové agentury, pokud zabývají se politickým a hospodářským zpravodajstvím; jen ve vyjimečných případech přizvávání jsou také zástupci vlivného tisku týdenního, povětšinou hospodářských týdeníků, jichž mnohdy značný vliv na odbornou veřejnost nemůže býti popírán. Praerogativy deníků proti ostatnímu tisku vyplývají z jejich politické váhy i z bezprostřednosti, s níž působí. Zásadně se také mezi nimi nečiní rozdílu a není zvykem zváti jen listy určitého politického zabarvení, na př. jen zástupce koaličního tisku. Předpokládá se, že žurnalistická čest váže důvěrná sdělení i vůči zástupcům opozičního tisku,

pokud ovšem jeho program není namířen přímo proti existenci státu. Francie zavedla obyčej, že ke konferencím s tiskem je zván ten opoziční tisk, který sleduje program, zastoupený vlastním členem v Národním shromáždění. K porušení důvěry, až na ojedinelé případy, nedošlo, poněvadž žádný list nechce se vydati v nebezpečí, aby ztratil tento významný pramen informační. Jsou ovšem i vysoce důvěrná sdělení, která nutno žurnalistům poskytnouti, mají-li ve svém tisku správně hájiti zájmy státní, ale v tom případě je lépe, když jsou učiněna jednotlivě a osobám naprosto spolehlivým. Zejména v zahraniční politice důvěrná sdělení jsou velmi závazná a musí při nich býti použito slov krajně opatrně volených. Stejně je tomu v politice hospodářské, v níž žurnalisté stávají se podílníky na programu připravovaném pro delší dobu a jehož publicita by mohla úspěch jeho ohroziti; k podobným důvěrným sdělením dochází však jen tehdy, kdy tisk má svým postupem vládě pomáhati.

Ještě větší opatrnosti a obratnosti třeba ve styku s tiskem a agenturami zahraničními; iniciativa je tu přenechávána takřka po výtce tiskovému odboru ministerstva zahraničních věcí, které cizí korespondenty vede v evidenci. V rozhodujících politických střediscích jich bývá velmi mnoho, tak že nebývají ani všichni zváni, v středních a menších státech zase tuto službu obstarávají většinou korespondenti agentur a několika předních listů té země, která na politice státu má speciální zájem. V stycích se zahraničním tiskem důvěrná sdělení — ostatně sporadická — dějí se výhradně individuálně. Je-li v domácím tisku možna klasifikace, je příkazem mezinárodní kurtoazie nečiniti rozdíl mezi korespondenty tisku států spřátelených a nepřátelských; stát má možnost protestovati proti způsobu referování zahraničních korespondentů, případně může je také vyhostiti, jako osoby nepohodlné. Objektivita je věcí žurnalistické cti a proto k podobným opatřením dochází zřídka a vždy z nezbytí; jsou ovšem i případy, že k vyhoštění došlo bez příčiny, jen jako resortní opatření za vyhoštění domácích korespondentů z příčin nicotných nebo nedoložených. Pohostinství státu ukládá každému cizinci jistou rezervu a tím spíše musí ji dbáti žurnalista, jehož očima dívá se veřejné mínění druhého státu, porušení pohostinství tiskem je těžkým defektem a mnohdy mívá v zápleť i důsledky rázu mezinárodního. Také přímý styk cizích žurnalistů s členy vlády nelze ani zameziti ani omeziti, přes to je tu dvojnásob třeba evidence a pozorného sledování těchto styků. Tady docházelo nejčastěji k dementování a desavouování korespondenta, který napsal mnohem více, než zvěděl, ač mnohdy příčinou zákroku bylo jen trapné nedorozumění; nejčastěji cizí žurnalisté přímé rozhovory s členy vlády předávají v opisu ministrovu kabinetu, aby ještě před jich vytištěním mohla býti provedena revise. Je také dobře, když se interviewovaný ministr přeptá v rozhovoru na formu konečné zprávy pro list a na obsah komentáře, který žurnalista chce k němu připojiti. Libovůli v postupu proti zahraničním novinářům čelí jednak jejich organisace v každém hlavním městě, jednak zastupitelské úřady, které ochranu provádějí v rámci péče o krajany v cizině.

Tiskové konference vnitropolitické svolávají jsou u nás příležitostně; odvisí to většinou od osobního poměru předsedy vlády k tisku a od toho, jakou váhu sám konferencím s tiskem přikládá. V západních demokraciích dochází k nim pro domácí žurnalisty ve čtrnácti dnech, v době zasedání parlamentu každého týdne (s měsíční přestávkou v době prázdnin); cizí žurnalisté jsou zváni jednou měsíčně, poněvadž jejich poměr k vnitřní politice státu je vždy povahy více retrospektivní. Častější jsou konference zahraničně politické, také u nás každého týdne, v Paříži ob den pro žurnalisty

domácí i cizí. Ve Washingtoně scházejí se novináři dokonce denně v úřadě státního tajemníka, některé dny však rozhovor o situaci bývá odřeknut. V Londýně jsou schůzky dvakrát v týdnu, stejně v Berlíně za staré praxe na Wilhelmstrasse, dnes ministr propagandy Goebbels využívá hojněji styků s tiskem, právě tak, jako to svým způsobem mistrně umí italský ministerský předseda Mussolini, který sám dosti dlouhou dobu byl žurnalistou. Mnoho pravidelných konferencí (i vnitropolitických) má Moskva, Tokio a vžily se všeobecně tak, že i v malých státech k zahraničně politickým rozhovorům dochází pro domácí tisk aspoň jednou týdně, pro cizí aspoň jednou měsíčně. Tiskové konference hospodářské nejsou dosud tak organizovány jako politické; u nás jsou pravidelné měsíční schůzky s redaktory národohospodářských rubrik z iniciativy jejich klubu s představiteli naší oficiální obchodní politiky, ve velkých státech jsou schůzky častější a popud k nim dává tiskový odbor. Zejména Hoover ve Spojených státech kladl mimořádný zřetel na častý styk s tiskem, dokonce i odborným, tak že pravidelné schůzky v Bureau for Domestic and Foreign Commerce byly uskutečňovány každého týdne.

Nepravidelných schůzek se žurnalisty je mnohem méně; orgánům a místům, které s nimi jsou ve stálém styku, stačí schůzky pravidelné a jen za mimořádných okolností, kdy zvláště záleží na včasné a správné informování veřejnosti, svolává na pokyn předsedy vlády tiskový odbor náhlou konferencí tiskovou, která jinak formálně neliší se od konferencí pravidelných. Jinak na zvláštní pozvánky scházejí se žurnalisté k vyslechnutí resortních ministrů, pokud jejich sdělení jsou mimořádného obsahu. Obvykle děje se to při různých významných příležitostech, jubileích, při dovršení určitého programu a konference ty jsou aranžovány vždy tiskovým odborem presidia ministerské rady (nikdy však tiskovým referátem příslušného resortu). V každém takovém případě jde o akt tiskové politiky a tu její administrativní orgán nesmí býti přezírán.

Po stránce formální tiskové konference pravidelné i nepravidelné sestávají ze dvou částí: a) explikativní a b) debatní. V části explikativní dochází k souvislému situačnímu výkladu se strany příslušného člena vlády nebo jeho zástupce. Je to přehledný referát resumující události a jejich vývoj za uplynulou dobu, koncise a přesný, vyzvedající ty momenty, na které vláda v prvé řadě klade důraz. Při pravidelných schůzkách upouští se od přímé citace projevu, považovány jsou za čistě informativní a to i v případě, že podávány jsou zástupcům tisku zahraničního. Také explikativní partie konference rozpadá se na několik částí, ale tu praxe není u různých států jednotná a závisí většinou od temperamentu referujícího ministra. Postup určité politické akce potřebuje obšírnějšího vysvětlení po stránce historické, juristické, sociální atd., zatím co běžné informace dotýkají se aktualit výhradně po stránce politické, tedy jak se k nim staví politická a zejména parlamentní praxe. Důvěrné informace musí za takové vždy býti zvláště označeny a jejich obsahu v žádném případě nemůže býti použito; sdělují se žurnalistům proto, že ilustrují určité politické akce, aby byl znám smysl sledovaných metod pro zájem státní a aby tisk nedohadoval se v pozadí akce úmyslů, které se zájmem státním se nekryjí. Situace je hodnocena vždy tak, aby se vyslovený názor kryl s názorem vlády nebo aspoň její kvalifikované většiny; rozhodně však nejsou sdělovány podrobnosti z jednání vlády, leč by to bylo mimořádně důležité a neuvádělo v nebezpečí vládní autoritu.

Pro žurnalisty má zvláštní přitažlivost část debatní; v ní mají přítomní novináři možnost obracet se na referenta, tedy ministra nebo jeho zástupce s dotazy, které sou-

visejí s projednávanou materií. Pochopitelně odpověď na některé dotazy může přímo býti odepřena, jindy může býti v ní odkázáno na všeobecný výklad, ale předpokládá se vždy, že dotazy budou ryze věcné a nikdy že nebude úmyslem tazatele uvést referujícího člena vlády v rozpaky. Někdy dotazy týkají se věcí velmi důvěrných, ale zatím už praxe na tiskových konferencích dávno vžilá usměrnila způsob dotazů tak, že zodpovídání jich nenaráží na větší potíže. Žurnalisté vědí přirozeně dobře, kde je mez, k níž až mohou ve svých dotazech jít a z dosavadních zkušeností možno souditi, že nikdy nejsou kladeny dotazy provokativní. Dotýká-li se otázka detailů materie, má referující ku pomoci odborné experty a referenty svého úřadu, v jiných případech může na ně odkázati. Tisk komentuje tyto projevy vždy tak, že jde o stanovisko vládní, ale konference samé se nijak nedovolává.

Vládní místa význam konferencí cení si především proto, že je to nejvhodnější způsob, jakým působiti na tisk, aniž by tím v nejmenším utrpěla státní autorita. Samozřejmou podmínkou jich je, že podávané informace musí odpovídati reálnému stavu situace a že referující člen vlády nebo jeho zástupce ani později nemohou býti ujištěni, že by jejich úmyslem bylo zástupce tisku oklamati. Vláda má možnost snésti všechny důvody, které mluví v její prospěch a tím už vykonává podstatný vliv na způsob, s nímž potom problém sám tiskem je traktován. Nesmí proto nikdy přicházeti se svými informacemi pozdě a čím je tu pružnější, tím i její úspěch je viditelnější. Ostatně materie v tomto případě je projednávána před forem, které je o věci velmi dobře informováno, stále ji pozorně sleduje a v důsledku toho i úroveň dotazů je pak, co možno, nejvyšší. Konečně také tiskové konference vládní jsou kombinovány s informacemi, které tisk má o průběhu prací parlamentních, o jednání výkonných výborů politických stran a tímto způsobem jsou hned všechny informace na místě kontrolovány. Pro vládu má zvláštní význam, že svými informacemi může působiti na tisk ještě dříve, než začne o některém problému veřejná diskuse, že osvětlí jej ostře se svého stanoviska a také v konferencích nutno především viděti kus propagandy pro vládní stanovisko. Na tisk samozřejmě není vykonáván nátlak, jakým způsobem má psáti, ale podané informace zabraňují psáti o problému tendenčně a vydávati se tak v nebezpečí, že veřejnost je takovým tiskem vědomě klamána.

Tisk se své strany ocení na předním místě bohatost informací, kterých se mu tímto způsobem dostává. V případě určitých pochyb, neb nezdá-li se problém dosti srozumitelný, mají zástupcové tisku příležitost dotazem zjednati si náležité jasno a dožádati se bližších podrobností, jsou-li nutny. Informativního materiálu mohou použítí způsobem, jaký za nejlepší uznají, mohou z něho — až ovšem na části důvěrné — upotřebiti, co se jim nejvíce hodí, rozhodující je, že jsou přibližně stejně dobře informováni, jako sami členové zákonodárných sborů. Takt je váže, aby v dotazech omezovali se pouze na téma vlastního vládního výkladu, ale v dobách politicky vážných mají možnost obracet se na referujícího člena vlády s jakýmkoliv dotazem, jehož zodpovědění je žádoucí pro správnou informaci veřejnosti a odpovídá všeobecnému zájmu o věc. Je-li odpověď odepřena, neznamená to ještě, že by musila býti negativní, ale prozatím zdá se inopportunní nebo málo vhodné její ventilování.

Tiskový odbor o všech konferencích vede protokol. Do podrobností musí býti zaznamenán obsah výkladu, kladené dotazy se jmény tazatelů, jakož i odpovědi. Protokol je povahy autentické a slouží výhradně potřebám úředním. Možná se ho dovolati v případě, že by výklad referentův vedl k nedorozumění, nebo že by vládní stanovisko bylo

bráno v pochybu. Členům konferencí, respektive zástupcům listů musí být dány protokoly kdykoliv k nahlédnutí, ovšem ale jen těch schůzí, jichž se doopravdy účastnili; při těchto příležitostech také kontrolují, byly-li jejich dotazy v protokolu reprodukovány správně. V případě zjištění důležité nepřesnosti mají možnost vésti o této věci svědky a dovolati se na příští konferenci s tiskem příslušné opravy. Když by bylo patrné, že tiskový odbor schůzi takovou oddaluje, má stěžující možnost použití stavovské organizace k ochraně. Nedojde-li k námitkám proti protokolu, který není více čten, podepíše ho účastníci konference, aby bylo patrné, že s ním souhlasí; prakse ta narážela původně na velké obtíže, podpisy byly zásadně odmítány v mylném předpokladu, že obsahují určitý závazek pro žurnalisty, dnes však tento způsob je všeobecně platný, poněvadž vlastně oběma stranám skýtá jistou ochranu. Ve Francii a Velké Británii dožadoval se tisk kopií těchto protokolů a spor vznikl hlavně o to, kdo má být jejich chovatelem; otázka ta přivlekla pak i další obtíže a na konec od požadavku toho bylo upuštěno.*

Reprodukce konferencí s tiskem jsou v příslušných listech tiskovým odborem podrobně sledovány a o těchto zkušenostech vedeny jsou rovněž zápisy, které však slouží výhradně potřebám úředním. Je to zvláště důležité v každém takovém případě, kdy jde o závažná prohlášení vládní a kdy vládě záleží také na tom, jak její prohlášení jsou tiskem komentována. Kde styk s tiskem vyspěl značně vysoko, zápisy jsou do jisté míry zbytečné, protože způsob referování o konferencích je ustálený; za to tam, kde ještě dnes je v tiskových poměrech anarchie a kde vláda jako tiskově politického instrumentu je nucena dovolávat se censury, tam evidence výsledků styků s tiskem je nejvýše informativní a žádným způsobem nesmí být od ní upuštěno. Ostatně je nejlépe postarati se o předání autentického textu zástupcům tisku tím, že hned na počátku konference rozdá se jim příslušný projev vládní buď tiskem nebo jiným způsobem rozmnožený a účastníci konference činí si při projevu samém poznámky, jimiž té či oné části přiřítají mimořádnou váhu. V takovém případě není možno vymlouvat se na přeslechnutí neb jiné nepřesnosti, které velmi často úmyslně se objevovaly. Zejména je to důležité pro zahraniční tisk, neboť dementování zpráv naráží mnohdy na obtíže, když není docela jasno, kde všude chybný text byl reprodukován a zjišťováním ztrácí se zbytečně mnoho času. Kdyby ovšem příslušný zástupce zahraničního tisku úmyslně si text zkomolil, může mu dle povahy činu buď být odepřen přístup ke konferencím s tiskem, nebo použito dalších opatření již výše zmíněných. Dokonce může být sáhnuto i k vyhoštění. K podobným případům dochází však zřídka, neboť vyhoštění cizího korespondenta způsobí vždy rozruch i za hranicemi a pisatel tím spíše špatně poslouží svému listu. Také jinde způsob jeho referování vzbudí nedůvěru a trvá vždy několik let, než se podaří listu svou pověst retablovati. Přes to však ani dnes takové případy nelze zúplna vyloučiti.

Speciální konference s tiskem zdály by se zbytečné, kdyby vláda prostřednictvím parlamentu obracela se co nejčastěji k veřejnosti; původně to byla jediná možnost, jíž veřejnost o vládních pracích byla informována a je pochopitelné, že dodnes k nejdůležitějším projevům vládním dochází v parlamentě. Přes to však tam akční pole je značně omezeno, tradice a jednacím řád předpisují určitý formální postup, který u konferencí s tiskem odpadá, poněvadž při nich iniciativa přísluší vládě a projev nemůže být rušen, jako se často děje při projevech parlamentních. I tam sice plenum usnází se na postupu debaty, ale už interpolovanými výkřiky poslanců tvoří se nálada, která pro celé posuzo-

* Bývalý státní tajemník USA Hughes v Address at the University of Michigan June 1922.

vání projevu může být rozhodující. Poměr mluvčího vlády k parlamentu liší se podstatně od poměru k zástupcům tisku a nelze se ani v nejmenším diviti, je-li konferencím s tiskem dávana přednost. Už proto, že projev ve svých informacích může být kdykoliv prohlášen za důvěrný, čímž je mu odňata publicita, zatím co v parlamentě daleko největší část projevů je imunisována (vlastně všechny, až na to, že v určitých případech sněmovní [senátní] projevy podléhají cenzuře příslušného sněmovního či senátního předsednictva). Prostě rozhodující je, že ve sněmovnách vláda neurčuje způsob a směr debaty, jako při konferencích tiskových, které zúplna diriguje; i v parlamentě může sice členem vlády být odmítnuta odpověď na dotaz určitého druhu, ale toto odmítnutí je registrováno, po případě komentováno, což v konferencích s tiskem je vyloučeno. Mají konference proto pro vládní kruhy přitažlivost z mnohých důvodů; konference ať už pravidelné či mimořádné jsou vždy dobře připraveny, nemohou nikdy vládní místa zaskočiti, či přivést je do tísně; tiskový odbor při svém stálém kontaktu s tiskem má možnost intervence v listu, který by jednal proti zásadám na tiskových konferencích všeobecně platným. K tomu přistupuje pak celá řada dalších prostředků a bylo-li by nezbytné, možno sáhnouti i k cenzuře. Ta je ovšem z tiskově politických instrumentů ten nejkrajnější.

Určitý způsob se také již v tiskových stycích vžil k dementování zpráv uváděných v jistou souvislost s tiskovou konferencí; to i tehdy, když to není výslovně řečeno, ale z kontextu nebo předcházejícího výkladu vyplývá, že určité informace vážou na konferenci vlády s tiskem. Ústřední úřady, případně tiskový odbor jménem celé vlády dementují informace tisku pouhým konstatováním skutečnosti, aniž by při tom jmenován byl list, kde zpráva nejprve byla otištěna, nebo listy, které ještě před vyvrácením zprávu přejaly. Za to u informací, které by mohly předstírat souvislost s tiskovou konferencí uvádí se v dementi jméno listu, jehož zpráva je dementována, případně i jména listů, které zatím zprávu přejaly. To z toho důvodu, že je to současně důtkou, která veřejně je listu udělena; list má pochopitelně možnost otisknouti jakoukoliv svou získanou informaci, ale pak musí zřetelně uvést, že nikterak nesouvisí s informacemi získanými u vlády přímo. Dokonce redakce mohla by tak ohrozit i cenu informace jinak správné a pravdivé když by vládě poskytla možnost, aby ji v bezvadné stylisaci odvoláním na informace konference dementovala.

Pravidelné styky zástupců tisku s vládou nebo jejími jednotlivými členy postrádají jakýchkoliv formálních fines; za to nepravidelné jsou obvykle aranžovány jako společenské události, o formě rozhoduje angažovaný člen vlády. V tomto druhém případě je zapotřebí mnoho taktu, protože má být zřejmo, že tím není současně vykupována blahovůle tisku a ve velkých státech tento problém je obvykle urovnáván tím způsobem, že žurnalistické organizace pořádávají contrarecepce s úředními orgány tiskové politiky. Na určité společenské úrovni je to věc jistě samozřejmá, u nás však — a ovšem i jinde také — zkušenost stále učí, že v této věci nutna úzkostlivost. Forma recepcí, čajů, lunchů a večerů, jako společensky vyspělejší má své nepopíratelné přednosti; sbližuje obě strany a učí je, aby si vzájemně více rozuměly. Tisk, aby pochopil určité administrativní obtíže, jež jen těžce dají se překonávat, úřední místa pak, aby pochopila informativní povinnost tisku, místo aby ho považovala za pouhý nástroj ve svých rukou. Na západě tento způsob dávno zdomácněl, ale že jeho význam je mimořádný vidno z toho, že tohoto způsobu chopilo se Sovětské Rusko, ačkoliv jistě má prostředky, kterými by na tisk mohlo působiti důrazněji, než kterýkoliv jiný evropský stát.

Způsobem společensky vybraným upravují své styky s tiskem zahraniční zastupitelské úřady; jde tu také o styk určitých vládních orgánů se zástupci tisku a také tu jde o působení na tisk ve smyslu objektivní informace. Nelze dosud říci, že by styky ty byly nějak mimořádně vyspělé, přece však i tu možno zaznamenati již pozoruhodný pokrok proti době bezprostředně poválečné. Šéf diplomatické misse, obvykle po dorozumění se zpravodajskou sekcí ministerstva zahraničních věcí nebo jeho tiskovým odborem, sezve k sobě zástupce domácího tisku, aby je informoval o věcech, jimž přičítá mimořádnou důležitost; nesmí při tom pochopitelně činiti rozdíl mezi listy vládními či opozičními, nemusí však zváti zástupce tisku, který proti jeho státu stále útočí. Komuniké musí býti opatrné, neboť jde o kolektivní působení na tisk a státní orgány mají přirozeně zájem, aby tento způsob styků dál se za jejich souhlasu. Ostatně je to věc příležitostná, poněvadž listy, či tisk jsou vedeny především tiskovou politikou domácí a tiskovou propagandou zastupitelských úřadů mohou se nechati vésti pouze v tom případě, že je v souhlase se záměry domácí (vnitřní) tiskové politiky. Jsou tu ovšem velké možnosti, které nesmí býti přehlíženy a každý stát bděle pozoruje, pokud druhý své zastupitelské úřady angažuje ve věcech tiskové politiky. Samozřejmě je to příliš lákavé, přes to však je třeba značné opatrnosti, jelikož přímý zájem sám tu musí býti konformován zájmům státu přijímajícího (misse). Za to však do značné míry otevřeno je volné pole hospodářské informací ve styku s representanty cizího tisku a této své tiskově politické úlohy by měly využítí především státy, které odkázány na vývoz nemají současně jiné síly, jež by jim pomáhala k náležitému uplatnění jejich zvláštní exportní způsobilosti. Jednou z takových zemí je Československo, které dosud svou tiskovou službu hospodářsky informační nevybudovalo tak, aby odpovídala požadavkům, exportně expansivní posicí na ni kladeným. Je to nedostatek tiskové organizační, který bude možno splniti, jakmile hospodářský program expansivní bude důsledně prováděn. Tento styk, zvláště po stránce hospodářské, je úkolem speciálních attachementů, ať už obchodních či tiskových. Takt sám přikazuje tisku, respektive jeho zástupcům, pokud se mohou podobných manifestací účastniti; jsou případy, kdy tisk sám musí podobné pozvání odmítnouti, ale pak ovšem musí se to státi formou nejméně nápadnou a je vždy dobře, když příslušná redakce dožádá se dobrozdání tiskového odboru ministerstva zahraničních věcí.

To je vlastně pro stanovisko tiskově politické svrchovaně důležité; vůči úředním orgánům tiskovým musí býti tisk sám v jistém směru ve střehu, za to však vůči postupu zastupitelských úřadů, či vůči propagandě provozované z tohoto pramene, musí se opírat zase o naše úřední tiskové orgány. Jsou i případy, kdy vliv zastupitelské misse po stránce tiskově politické je silnější, než zájmy státu, ale to jsou případy exklusivní, které buď už předem jsou známy, nebo jejich tendence je na tolik expresivní, že nikoho nemůže mýlit. Postup zastupitelských úřadů ve věcech tiskově politických je ostatně privatissimem instrukcí každého státu a bylo by více než marno chtít se dopátrati tu určité základny. Zahraniční politika má častokráte mnohem více důvodu, aby zakrývala určité události, než aby je odhalovala; tiskové orgány úřední v tom případě musí střežiti, aby zájmy státní byly v určitém úměru k zájmům informační objektivity. Dříve se stávalo, že úřední materiál o určitém zahraničně politickém problému byl nepřístupný a vydáván teprve po odstupu celých desetiletí; dnes to není více možno a stát sám vydával by se při tom v nebezpečí mnohem větší svou rezervou než tím, že by publikoval určité informace. Zastupitelské úřady musí proto býti včas instruovány, zejména na

těch místech, kde žurnalistika vyvíjí velkou iniciativu a neváhá ověřiti si každou zprávu dotazem u příslušného zastupitelského úřadu. V případech ne právě příjemných nebo i z jiných důvodů, má referující člen zastupitelského úřadu možnost se omluviti, že dosud nebyl svým zahraničním úřadem informován, této omluvy nelze však zneužívat, aby nevzbudila dojem, že buď je příslušná misse ústředním úřadem přezírána nebo zastupitelský úřad sám je vůči tisku informativně skoupý. Jistě vždy se najde určitá forma informací poskytnouti a zachovati při tom tajemství, které má býti udrženo.

Důležité je totiž, že zastupitelské úřady jsou nuceny dovolávat se blahovůle cizího tisku ve věcech propagandy, ať už kulturní nebo hospodářské; mnohé zastupitelské úřady přímo zaplavovaly redakce listů nejrůznějšími články a zprávami a v hojné publikační činnosti viděly nejlepší způsob práce pro vlast v cizině. Zejména provinciální tisk ochotně a rád otvíral své sloupce tiskové propagační službě zastupitelských úřadů, zvláště když formou informace šetřeno bylo speciálních tiskových usancí země; pro propagandu má pak často provinciální tisk daleko větší význam než deníky hlavního města, jichž informativní váha je zcela jinde. Deníky pochopitelně své blahovůle vůči informacím propagačním dovedou využití u zastupitelských úřadů k informativnímu spojení také v případech jiných a proto i tu nutno doporučiti jistou umírněnost.

Člen vlády za pobytu v zahraničí, ať už to je zodpovědný správce zahraničního úřadu či jiný resortní ministr, nemůže se ovšem vyhýbat styku se zástupci cizího tisku; je vždy lépe, když je na tento styk připraven, jak to je už konečně všeobecně vžilé. Je v tom i kus mezinárodní kurtoazie, jak se strany ministra, tak také se strany tisku. Dříve ovšem ministři necestovali tolik jako dnes a styk s tiskem v době předválečné nebyl tak vyspělý, přes to že už tenkrát vliv tisku na veřejnost všeobecně byl uznáván. Dnes bezdůvodné odmítnutí tisku je věcí téměř nemyslitelnou a i ten, kdo podati informace odmítá, obvykle omluví se způsobem, kterým své stanovisko plně ospravedlňuje. Oficiální místa tiskové politiky dle dnešní praxe ostatně připraví už členům vlády, cestujícím za hranice, projev k tisku, který je jak v souhlase se speciálním posláním jeho a určitými ohledy propagačními.

Styk s tiskem udržují však přímo také všechny ústřední úřady, mnohdy prostřednictvím speciálních tiskových referentů a tu nutno zvláště zaznamenati, že praxe v jednotlivých státech se tu značně různí; někde veškerý styk s tiskem obstarává výhradně tiskový odbor presidia ministerské rady, jinde jednotlivé resorty či úřady udržují styky přímé, pokud je ovšem vůbec uznávají za nutné či prospěšné. V určitých případech by monopolisace styků s tiskem v rukou tiskového odboru mohla býti opravdu na škodu, přes to však všeobecně se uznává, že je nutna kontrola všech přímých styků s tiskem a tu pochopitelně provádí tiskový odbor. Ve většině států konečně rozvoj těchto přímých styků je teprve v počátcích, nelze si však zapírati, že půjde v dalším vývoji podobným směrem, jak tomu bylo při oddělení zpravodajského odboru ministerstev zahraničních věcí od tiskových odborů předsednictví vlády. Dnes tiskový odbor stačí ještě situaci ovládnouti a tiskové referáty jednotlivých úřadů omezují se jedině na sledování tisku pro vnitřní úřední potřebu a na případné podávání vysvětlivek k zprávám mylným nebo neúplným. Pokud by se takovými vysvětlivkami nebo komentáři jednalo o výkon tiskové politiky, potřebovaly by schválení tiskového odboru, neboť je samozřejmé, že jako obchodní, nebo zemědělská politika dirigovány jsou z jednoho centra, tak také tisková politika musí vycházeti z jednoho ohniska.

Tisková politika, pokud dochází výrazu v přímých stycích oficiálních kruhů úřed-

ních a zástupců tisku, nesmí se omezit jen na listy hlavního města, nýbrž obdobnou pozornost musí věnovat i tisku lokálnímu, třeba by mnohdy ani nešlo o vyslovené orgány určitých politických stran. Klasifikace tisku nám již řekne, jaký význam má bratislavský tisk na Slovensku, užhorodský na Podkarpatské Rusi a politický vliv jejich tisková politika nesmí přezírat. Tiskový odbor k vůli úspoře času musí tu často postupovat na vlastní vrub a vydává se tím v nebezpečí možného konfliktu kompetenčního s orgány zemské zprávy; zachovávat v takových případech instanční postup znamená vydati se v nebezpečí, že pro zdlouhavost cesty zhatí se úplně aktualita věci, přece však v každém takovém případě je nutno jednat v dorozumění s těmi orgány, kterým péče o tisk v politické správě země přísluší. Konference s tímto tiskem, pokud nemá vlastních korespondentů v Praze, jsou jen příležitostné a více odvíjejí vlastně od iniciativy redakce. Administrativní orgány mají také více příležitosti proti tisku v jednotlivých zemích, než to je možno v hlavním městě, kde tisk je stále na očích takřka celé veřejnosti. V zemích proto, zejména pak v okresech, styk omezuje se většinou jen na dodržování předpisů tiskového práva a provádění toho, co přikazuje v této věci speciálně tiskový odbor nebo ústřední správa. Sledování t. zv. venkovského tisku po stránce tiskově politické obstará si ústřední orgán tiskové politiky sám. V žádném případě nelze však možný vliv na př. na týdenní tisk venkovský (často udánlivě nepolitický) podceňovati.

Zbývá ještě zmíniti se aspoň stručně o čistě formální stránce přímých styků vlády s tiskem; běžná praxe zná tři druhy od sebe odlišné: a) *communiqués*, b) ústní konference a c) individuální interviewy. *Communiqués* jsou přímo příslušnými vládními kruhy redigována a tisku prostě pouze předána, prostřednictvím ať už oficiálních či polooficiálních tiskových kanceláří; jejich politická hodnota je vždy tak závažná, že by si tisk sám zpravodajsky škodil, kdyby je v plném znění nepřinesl. Sice obsahově vzbuzují mnohdy pochybu, nejde-li snad o pouhou prázdnou formu, ale ke komuniké bývá zvykem připojovat komentář, v němž podobný nedostatek přímo může býti vytčen, jak se ostatně již kolikrát stalo. *Communiqués* jsou projevy příležitostné; v dobách politicky významných vydávána jsou i několikrát denně, za klidu nahradí je úplně ústní konference, kterým také veřejnost věnuje mnohem více důvěry. Individuální interviewy jsou odvislé buď od situace samé nebo agilnosti tisku, v určitých případech dokonce od ambicí interviewovaných.

Pak je tu ještě vlastní stránka formální, dotýkající se bezprostřední redakce všech přímo předávaných zpráv; pochopitelně musí býti dobře stylisticky vyváženy, čemuž na úkor nesmí býti ani jejich tradičně koncisní tvar. V mnohých státech, také i u nás, stylové kontuře zpráv přímo předávaných vadilo, že byly koncipovány úředníky a nikoliv žurnalisty; v tolika případech i ke zjevné škodě státu, když úřednická akribie ze zprávy viditelně žurnalisticky použitelné udělala galimatyáš vět, z nichž vyvětralo všechno původní odhodlání po upřímnosti. Proto politikové vyhraněné osobitosti často dávali přednost vlastnímu stylisačnímu umění a v cizině se vyžaduje, aby úředníci vyšší služby správní absolvovali aspoň žurnalistický kurs, speciálně pro ně při politických školách zřízený. Nesmíme ovšem zapomenouti také, že z řad žurnalistických vyšla dlouhá řada politiků a státníků a ti pochopitelně na svých místech věnují tolik pozornosti tisku, kolik vzhledem ke své funkci ve veřejnosti skutečně potřebuje.

Poválečné demokracie byly mocným impulsem k rozšíření styků s tiskem, poněvadž jeho prostřednictvím je dosud nejdokonaleji organisován styk s veřejností, rozhodně

aspoň s tou, která má zájem na veřejných věcech. Profitují tu, jak již bylo řečeno, obě strany; vláda použitím obrovského aparátu, který rychle vniká i na místa nejbzdálenější, tisk bohatostí informací, jichž se mu z tohoto pramene dostává. Je nesmírně odpovědným úkolem tohoto aparátu správně používat. Vyhýbá-li se vláda tisku, ztrácí nutný kontakt, její tisková politika je bez páteře, což je vždy nebezpečné při nepostihnutelném vlivu, který má na veřejné mínění. Avšak i zneužívání tisku může mít nepříjemné následky, jak je vidno na př. na tisku politických stran, kde informační služba veřejnosti ustupuje do pozadí vůči stranicko-politickým zájmům. Je tudíž nesmírně důležitým úkolem tiskové politiky najít tu správnou střední cestu, která by odpovídala jak zájmům státním, tak také informačním povinnostem, jež noviny přebírají vůči veřejnosti; poměr jednotlivých vlád k tisku může být také indexem schopnosti a pracovní jich intenzity a političtí historikové budou musit této věci věnovati speciální pozornost. Ale samozřejmě i novinářská věda nebude se moci vyhýbatí podrobnému studiu tohoto tématu, které láká, jak svou novostí a neopotřebovaností, tak širokými obzory politickými a tíhou veřejné odpovědnosti, která na stycích vlády s tiskem spočívá.

SPOR RUSKO-JAPONSKÝ.

Jest dosti znepokojující, že blízkost zářijového zasedání, během něhož Rusko předloží svoji kandidaturu na přijetí do Společnosti národů, souvisí s přiosazením napětí mezi Japonskem a Sovětským Svazem. Hlas tisku se zvedá jak v Tokiu, tak v Moskvě. Můžeme očekávati unáhlené činy, konflikt, o němž se tak dlouho hovoří? Nejděmež tak daleko.

Zprávy z Tokia a z Moskvy činí dojem nebezpečného napětí, jehož jednotlivé rysy mezinárodní tisk již zaznamenal. Je třeba se chrániti a přidávati těmto pověstem více důležitosti nežli ve skutečnosti mají. Na Dálném východě pod vlivem protikladných politických vlivů je všeobecným zvykem překreslovati fakta. V tomto koutě širokého světa je vždy těžko určití pravdu, protože činy a slova tam nemají stejného smyslu jako na Západě. Od několika měsíců již je zřejmé napětí ve stycích rusko-japonských, jest však ještě dosti času dovozovati z toho nutnost válečného konfliktu.

Někteří se tážou, nemohlo-li by Japonsko těžiti z nepořádků evropských a amerických a napadnouti Rusko. Mohlo by se mysleti v Tokiu, že by se Japonsku podařilo zbaviti se navždy moskevského nebezpečí, které nad ním visí jako meč Damoklův. Sovětské letectvo, o němž se praví, že jest nejsilnějším na světě, jest podporováno vojskem několika set tisíc mužů, dobře vyzbrojených, vybraných pluků, příšlých z vlastního Ruska, výkvětem rudé armády. Nepocítí Japonsko pokušení zbaviti se tohoto nebezpečí býti napadeno od zadu mocí anglo-saskou? Nebude se cítiti Japonsko nuceno odstraniti nebo odzbrojiti stát, který se tří stran obkličuje mandčuské hranice, podporuje tu nepokoje a revoluce a nutí Japonsko, aby vydržovalo na kontinentě vojsko 50.000 mužů, které představuje těžké finanční břímě (250 milionů yenu ročně)?

Není také třeba diviti se, že Japonci mají na hranicích mongolských vojska, které tu stojí tváří v tvář silám sovětským, které takto porušují svrchovanost přiznanou Číně nad Mongolskem.

* * *